

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1932 kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner med förslag till grundlagsändringar avseende riksbankens organisation.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 288 i första kammaren av herr *Johan Bernhard Johansson m. fl.* och nr 418 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*, dels motionen nr 292 i första kammaren av herr *Örne*, dels ock de likalydande motionerna nr 295 i första kammaren av herrar *Pettersson* och *von Heland* och nr 430 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Hörby.

I motionen I: 288 och II: 418 hemställes:

1) att riksdagen såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling ville antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 72 regeringsformen samt §§ 71 och 73 i riksdagsordningen.

Regeringsformen.**§ 72.**

Riksbanken förbliver — — — — stiftad lag.

Fullmäktige för riksbanken skola vara nio, av vilka tre förordnas av Konungen för ett år i sänder och fyra väljas av riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. Dessa sju fullmäktige utse tvenne deputerade med fullmäktigs ställning och ansvar. För varje av Konungen och riksdagen tillsatt fullmäktig skall suppleant i samma ordning utses. En av de av Konungen förordnade ordinarie ledamöterna vare fullmäktiges ordförande men må ej utöva annan befattning inom riksbankens styrelse. Fullmäktig, som av riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall avgå från sin befattning. De av Ko-

Enligt § 72 regeringsformen förbliver riksbanken under riksdagens garanti *Gällande be-*
 samt förvaltas av därtill utsedda fullmäktige, efter av Konungen och riksdagen *stämmelser.*
 gemensamt stiftad lag.

Fullmäktige för riksbanken skola enligt samma grundlagsstadgande vara sju, av vilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jämte suppleant och de övriga sex jämte tre suppleanter väljas av riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. De av Konungen för fullmäktig eller suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så prövar skäligt. De sex fullmäktige, som skola utses av riksdagen, väljas enligt § 71 riksdagsordningen å lagtima riksdag för tiden från valet till dess sådant val under tredje året därefter försiggått genom fyrtioåtta valmän, av vilka vardera kammaren inom sig utser tjugufyra. Två av de utav riksdagen utsedda fullmäktige skola årligen avgå. På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige utses, tillsätts enligt § 73 riksdagsordningen jämväl suppleanter att vid inträffande förfall för dem träda i deras ställe.

Den av Konungen förordnade ordinarie ledamoten av fullmäktige är enligt § 72 regeringsformen fullmäktiges ordförande, men må ej utöva annan befattning inom riksbankens styrelse. Enligt § 71 riksdagsordningen välja fullmäktige själva bland sig vice ordförande, och äger den, som bland fullmäktige för ordet, avgörande röst, därest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

Enligt riksdagens i bankoreglementet meddelade föreskrifter skola fullmäktige inom sig utse tre deputerade, en förste och två andre. Det åligger de deputerade, att i överensstämmelse med bankoreglementet och den instruktion, som av fullmäktige fastställs, samt i övrigt efter av fullmäktige bestämd fördelning av göromålen dem emellan föredraga ärendena inför fullmäktige, tillse utförandet av fullmäktiges beslut, verkställa köp och försäljning av utländska växlar med vad därtill hörer, utöva tillsyn över göromålen inom riksbanken samt handhåva den löpande förvaltningen i övrigt.

Fullmäktige i riksbanken kunna enligt § 111 regeringsformen i och för sina befattningar icke emottaga befallningar utan av riksdagen allena, och enligt dess instruktioner, och ej heller ställas till redo och ansvar, utan efter riksdagens beslut. Fullmäktig, som av riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall enligt § 72 regeringsformen avgå från sin befattning.

Enligt § 31 riksbankslagen må fullmäktige i riksbanken överlägga med ombud, som Konungen på framställning av fullmäktige eller, där Konungen eljest så prövat nödigt, förordnat, men är det fullmäktige förbjudet att i ombudets närvaro fatta beslut.

För granskning av bland annat riksbankens tillstånd, styrelse och förvaltning skola å varje lagtima riksdag enligt § 72 riksdagsordningen utses tolv revisorer, vilka till halva antalet utses av vardera kammaren. Härjämte skall enligt § 55 bankoreglementet varje avdelningskontors räkenskaper och förvaltning årligen granskas genom fyra personer, vilka jämte ett lika antal suppleanter väljas av en nämnd, bestående av fyrtioåtta valmän, utsedda på samma sätt,

som i § 71 riksdagsordningen föreskrives i fråga om den förut berörda nämnd, som skall välja fullmäktige i riksbanken.

Utskottet. Frågan om organisationen av riksbankens ledning har under de senaste årtiondena gång efter annan varit föremål för övervägande från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida. Vid 1912 och 1913 års riksdagar framställdes sålunda yrkanden om vissa ändringar, och synes anledningen närmast hava varit formerna för valet av bankfullmäktige och deputerade ävensom av bankens revisorer. Konstitutionsutskottet vid 1913 års riksdag avstyrkte det motionsvis då framställda förslaget om inrättandet av en ständig delegation, men uttalade samtidigt att utskottet ej förnekade önskvärdheten av att formerna för utövningen av riksdagens befogenheter över riksbanken i ett eller annat avseende gjordes mera praktiska och tidsenliga. Reformfrågan har vidare gjorts till föremål för behandling i ett av 1917 års bankkommitté avgivet och den 7 oktober 1919 dagtecknat utlåtande med förslag till ändringar i bestämmelserna angående riksbankens organisation. Bankkommitténs förslag avsåg, att valet av fullmäktige skulle förrättas av bankoutsittet, att antalet fullmäktige skulle ökas till nio, av vilka Konungen skulle utse en, bankoutsittet sex och de sålunda valda fullmäktige ytterligare två, vilka skulle såsom deputerade handhava den verkställande ledningen; bankkommittén föreslog slutligen vissa ändringar i fråga om revisionen. Kommitténs förslag, som avgavs till Konungen, har ej föranlett några förslags framläggande för riksdagen.

De i nu förevarande motioner väckta reformförslagen anknyta i vissa avseenden till redan tidigare framförd kritik beträffande riksbankens organisation. I de av herrar J. B. Johansson m. fl. och herrar Magnusson i Tumhult m. fl. väckta likalydande motionerna I: 288 och II: 418 föreslås jämförelsevis långt gående förändringar. Enligt deras mening bör fullmäktiges antal ökas till nio, av vilka Konungen skulle utse tre — varav en ordförande — riksdagen fyra och de sålunda valda sju i sin tur utse två, vilka i samma ställning och under samma ansvar som de övriga fullmäktige skulle handhava den verkställande ledningen (de »deputerade»); suppleanterna skulle utses till samma antal som de ordinarie fullmäktige. Successiv förnyelse skulle äga rum i fråga om riksdagens representation och vissa kvalifikationsföreskrifter fastställas för fullmäktiges tillsättande.

I den av herr Örne väckta motionen I: 292 ifrågasättes en i grunden ändrad organisation. Enligt hans mening borde överinseendet över riksbanken utövas av ett av riksdagen valt riksbanksråd på tolv personer, utsedda på visst i motionen närmare angivet sätt. Riksbanksrådet uppgifter skulle bestå i att utse fyra ledamöter, »fullmäktige», i riksbanksstyrelsen — den femte skulle utses av Kungl. Maj:t — att följa fullmäktiges arbete och bankens verksamhet i övrigt samt att yttra sig i de av fullmäktige till rådet hänskjutna frågor. Riksbanksrådet skulle övertaga bankoutsittets nuvarande befattning med riksbankens förvaltning samt bestämma om fullmäktiges funktioner inom banken, arvoden och villkor i övrigt. Därjämte föreslår herr Örne ändrade bestämmelser om revisionen. I de av herrar Pettersson och von Heland samt herr Nilsson i Hörby väckta likalydande motionerna I: 295 och II: 430 tages

sikte på att genom grundlagsbestämmelse garanti skulle vinnas för nödigt samarbete mellan Kungl. Maj:t och riksdagen.

Såsom torde framgå av den lämnade redogörelsen avse de föreliggande reformförslagen väsentligen *dels* ett stärkande av Kungl. Maj:ts inflytande på riksbankens ledning antingen genom inrymmandet av rätt för Kungl. Maj:t att utse flera fullmäktige än för närvarande eller genom grundlagsfästade av samarbetet mellan Kungl. Maj:t och riksbanken, *dels* en ändrad ordning för utseendet av och i fråga om antalet av fullmäktige, *dels* en ändrad ordning för utseendet av riksbankens verkställande ledning — de »deputerade» — *dels* ock uppställande av särskilda kvalifikationsbestämmelser för valen av fullmäktige.

De gång efter annan och senast vid innevarande riksdag framförda förslagen beträffande en omorganisation av riksbanksledningen vittna om, att den nuvarande anordningen anses lämna rum för anmärkningar i olika avseenden. Lämpligheten och ändamålsenligheten av en viss organisationsform kan alltid bli föremål för delade meningar. Har därtill en dylik organisationsform sin grund i äldre förhållanden, är det naturligt att tankar framställas om önskvärdheten av en närmare anpassning efter en ny tids krav. Den omständigheten, att tidigare framlagda förslag icke lett till något positivt resultat, torde främst finna sin förklaring däri att dessa förslag sträckt sig längre än riksdagens majoritet med hänsyn till riksdagens grundlagsenliga ställning till riksbanken ansett sig kunna medgiva, ävensom däri att förslagen visat sig vara förenade med olägenheter, som måste ingiva betänkligheter. En jämförelse med de fördelar, som förslagen kunnat erbjuda, minskar ingalunda betänkligheterna.

Sist anförda omständighet bör emellertid enligt utskottets mening icke utsluta, att dessa förslag kunna tagas under förnyat övervägande. Den nuvarande tidpunkten för ett dylikt övervägande synes emellertid icke vara lämplig. Med hänsyn till nu rådande förhållanden torde en avvaktande hållning vara att förorda, åtminstone till dess man bättre kan överblicka förhållandena och har möjlighet att draga lärdom av de erfarenheter, som för närvarande kunna vinnas.

På grund av vad i motionerna framkommit har konstitutionsutskottet funnit sig böra i korthet angiva vissa principiella synpunkter beträffande riksbankens konstitutionella ställning.

De former, i vilka ledningen för Sveriges riksbank tillsättes och kontrolleras, hava framvuxit ur historiska förhållanden, som knappast haft sin motsvarighet i något annat land. Det kanske mest utmärkande särdraget i den svenska organisationsformen är riksbankens karaktär av ett riksdagens eget verk. Denna riksbankens ställning har, såsom erfarenheten givit vid handen, icke gjort den mindre ägnad att motstå allvarliga påfrestningar än motsvarande institutioner i andra länder. Riksbankens ställning såsom ett riksdagens verk utgör en i största möjliga mån betryggande borgen för att den fritt får utöva sin funktion, utan att obehöriga inflytelser göra sig gällande. Riksbankens organisation bör efter utskottets tanke även allt framgent bygga på grund-

satsen, att bankens styrelse icke blir en ekonomisk intresserepresentation. Lika litet bör Kungl. Maj:ts inflytande över eller inom riksbanken få gå utöver de gränser, som nu äro i detta hänseende uppdragna.

Ehuru således riksbankens ställning bäst synes främjas därigenom, att den intager en oberoende ställning under riksdagens kontroll, bör detta icke få hindra, att i mera betydelsefulla frågor en samverkan må äga rum såväl med regeringen som med näringslivets representanter. Liksom en intim kontakt mellan riksbanksledningen och dessa senare kunnat upprätthållas utan några särskilda organisatoriska bestämmelser härom, torde även ett samråd mellan regeringen och riksbanksledningen i viktigare frågor, som beröra landets finansiella eller ekonomiska förhållanden, kunna äga rum utan några grundlagsbestämmelser i ämnet. Bestämmelser angående samråd finnas redan nu i den av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftade riksbankslagen (31 §) och kunna kompletteras genom bankoreglementet. Den närmare prövningen av denna senare fråga tillhör dock icke konstitutionsutskottet. Redan i följd av nu gällande bestämmelser i riksbankslagen äro fullmäktige i riksbanken ansvariga inför riksdagen såväl för underlåtet samråd med regeringen som för arten och omfattningen av förefintligt samråd, och på detta område är även regeringen redan nu underställd konstitutionellt ansvar.

I fråga om tillämpningen av nuvarande bestämmelser om samråd mellan regering och riksbanksledning anser utskottet angeläget att framhålla önskvärdheten av att detta samråd äger rum under sådana former, att det möjliggör kontroll från riksdagens sida. Beträffande bankofullmäktiges åtgöranden saknar utskottet anledning att uttala sig. Vad angår regeringen vill utskottet erinra, att konstitutionella principer kräva, att till statsrådsprotokollet lämnas redogörelse för vad Konungens ombud företagit vid förhandlingarna med bankofullmäktige. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t utan särskild framställning från riksdagen i förevarande avseende meddelar för tillgodo-seende av ovanberörda konstitutionella krav erforderliga föreskrifter.

Riksbankens verksamhet har numera utvecklat sig därhän, att förste deputeraden faktiskt, ehuru ej formellt, intager ställningen av riksbankens chef. I denna egenskap måste han ofta befinna sig på utländska resor i följd av bankens vidsträckta utländska förbindelser och kan även av oförutsedda mellankommande händelser bliva hindrad att i full utsträckning handlägga löpande uppgifter inom riksbanken. Med hänsyn härtill bör inom riksbanksledningen jämte riksbankschefen finnas en med bankens hela skötsel förtrogen och banktekniskt högt utbildad fackman, som äger förutsättning såväl att kunna lämna riksbankens chef fortlöpande sakkunnigt bistånd vid förekommande olika frågor handläggning som att helt eller delvis kunna ersätta honom, då hinder möter för honom att själv utöva befattningen som förste deputerad. Riksbankens nuvarande organisationsform skapar emellertid ej tillräckliga garantier härför. Denna brist bör enligt utskottets mening avhjälpas. Härför hava olika sätt varit under utskottets överbäggande.

Ä ena sidan har det framhållits, att de närmare, organisatoriska bestämmel-

serna angående riksbankens ledning varken finnas angivna i grundlagen eller riksbankslagen utan innehållas i det av riksdagen allena beroende bankoreglementet med komplettering i en likaledes av riksdagen ensam fastställd avlöningsstat. Riksdagen skulle därför på egen hand kunna genomföra sådana organisatoriska förändringar, som öppnade möjlighet för fullmäktige i riksbanken att även utom fullmäktiges egen krets utse riksbankens chefer (de »deputerade») — vilkas uppgift enligt bankoreglementet är att efter av fullmäktige fastställd arbetsfördelning vara föredragande hos fullmäktige, tillse utförandet av fullmäktiges beslut samt handhava den löpande förvaltningen. Med nu gällande grundlags- och lagbestämmelsers avfattning kunde dock den eller de chefer, som eventuellt utsåges utom fullmäktiges egen krets, icke tillerkännas medbeslutanderätt inom fullmäktige och ej heller bliva inför riksdagen direkt ansvariga.

Å andra sidan har den uppfattningen gjorts gällande inom utskottet, att grundlagsföreskriften om riksbankens förvaltning av fullmäktige, vilka med undantag för ordföranden utses av riksdagen, stode direkt hindrande i vägen för den nyss nämnda anordningens vidtagande eller att grundlagen i varje fall vilade på förutsättningen, att riksbankens deputerade utsåges inom de av riksdagen valda fullmäktiges egen krets. En grundlagsändring vore därför erforderlig.

Med hänsyn till dessa olika uppfattningar om sättet för ernående av det åsyftade resultatet har utskottet ansett sig böra föreslå ett tillägg till § 72 regeringsformen och i följd därav utarbetat förslag till ändrad lydelse av sagda paragraf. Det åsyftade tillägget anknyter till nu rådande faktiska förhållanden och angiver förste deputeradens ställning såsom chef för riksbanken. Grundlagsfästandet härav hindrar icke bibehållandet även framdeles, om så anses önskvärt, av gällande regler i bankoreglementet i fråga om de två andra deputeraderna och sättet för deras utseende. Genom det föreslagna tillägget till § 72 regeringsformen åsyftas vidare en reglering av frågan om suppleant för förste deputeraden samt om hans ställning till fullmäktige och hans ansvar inför riksdagen. Att denne suppleant, som bör kunna utses även utom fullmäktiges egen krets, bör kunna genom bankoreglementet åläggas att, också då förste deputeraden icke har förfall, närvara vid fullmäktiges sammanträden och oavbrutet följa bankledningens verksamhet, behöver här blott omnämnas. Inom utskottet har ifrågasatts, att även förste deputeraden skulle kunna utses utom fullmäktiges krets, och i sådant fall vara skyldig att i egenskap av föredragande till protokollet uttala sin mening under ansvar inför riksdagen utan att dock äga rösträtt, men har utskottet ansett betänkligheter möta mot en sådan anordning.

Skulle berörda förslag till grundlagsändring bliva vilande, lärer denna omständighet icke kunna stå hindrande i vägen för riksdagen att redan nu genom ändring i bankoreglementet bereda möjlighet för fullmäktige att utse särskild suppleant för förste deputeraden utom fullmäktiges egen krets, ehuru denne icke härigenom, utan endast genom grundlagsändring, kan tilläggas fullmäktigs ställning och ansvar.

Den nu ifrågasatta ändringen av § 72 regeringsformen torde emellertid även böra medföra en ändring av § 73 riksdagsordningen på det sätt, att där införes en hänvisning till förstnämnda paragraf beträffande valet av suppleant för förste deputeraden samt angående tiden för valets giltighet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa:

- 1) att riksdagen måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 72 regeringsformen och § 73 riksdagsordningen.

Regeringsformen.

Nuvarande lydelse:

Utskottets förslag:

§ 72.

Riksbanken förbliver under riksdagens garanti samt förvaltas av därtill förordnade fullmäktige, efter av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag.

Fullmäktige för riksbanken skola vara sju, av vilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jämte en suppleant och de övriga sex jämte tre suppleanter väljas av riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. Den av Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men må ej utöva annan befattning inom riksbankens styrelse. Fullmäktig, som av riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall avgå från sin befattning. De av Konungen för fullmäktig eller suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så prövar skäligt.

Fullmäktige utse inom sig en förste deputerad att vara chef för riksbanken samt inom eller utom sig en suppleant för honom att med fullmäktigs rätt och ansvar vid inträffande förfall träda i hans ställe.

Riksbanken allena äger rätt att utgiva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas av banken med guld efter deras lydelse; dock att undantag härifrån, där sådant med hänsyn till krig, krigsfara eller svår penningkris prövas oundgängligen nödigt, må för viss tid medgivas av Konungen och riksdagen samfällt eller, om riksdagen ej är samlad, av Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret. Dylikt av konungen mellan riksdagarna lämnat medgivande skall, därest detsamma icke varder av nästföljande riksdag inom tjugu dagar från riksdagens början gillat, efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Nuvarande lydelse:

Utskottets förslag:

Riksdagsordningen.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige enligt § 71 av riksdagen utses, tillsätts jämväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nämligen för de av riksdagen valda fullmäktige i riksbanken tre och för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes tre.

På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige enligt § 71 av riksdagen utses, tillsätts jämväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nämligen för de av riksdagen valda fullmäktige i riksbanken tre och för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes tre. *För fullmäktig i riksbanken, som utsetts till förste deputerad, utses suppleant på sätt i § 72 regeringsformen föreskrives och för tid, som fullmäktige i riksbanken äga bestämma.*

För varje enligt § 72 utsedd revisor väljes en suppleant att vid förfall för honom inträda. Vid förfall för både revisor och hans suppleant bestämmes övriga suppleanters tjänstgöring av den ordning, i vilken de blivit valda.

2)

a) att motionerna I:288 och II:418, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

b) att motionen I:292, i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan under 1) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

c) att motionerna I:295 och II:430, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1) hemställt, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 maj 1932.

På konstitutionsutskottets vägnar:

C. A. REUTERSKIÖLD.

Närvarande: herrar Reuterskiöld, Sävström, Strömberg, Thulin, David Bergström, greve Spens, G. W. Hansson, Sundberg, Vennerström*, Mellén, Valfrid Eriksson, Magnusson i Tumhult, Engberg*, Gustafson i Kasenberg, Jansson i Edsbäcken, Persson i Trången, Anderson i Norrköping, Fast, Norling* och Björck* i Kristianstad.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Reuterskiöld*, som beträffande utskottets *motivering* ansett att stycket å sid. 6, som börjar med orden »I fråga om», och slutar med »erforderliga föreskrifter» bort erhålla följande lydelse:

»Bättre än en omreglering eller förändrad gränsdragning avseende regeringens och riksbanksfullmäktiges inbördes samråd synes det nämligen utskottet vara att bibehålla nuvarande bestämmelser men tillse, att deras tillämpning sker på ett sätt, som möjliggör effektiv kontroll och därmed ansvarets utkrävande. Beträffande riksbanksfullmäktige har utskottet i detta avseende icke att framställa något förslag, utan vill endast erinra, att, så vitt utskottet kunnat finna, gällande föreskrifter tillämpas på ett ur kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt. Vad åter angår regeringen, vill utskottet erinra, att i statsrådsprotokollen skall grundlagsenligt omförmälas allt, som avser ett bemyndigande till den eller dem, vilka utses till ombud att å Kungl. Maj:ts vägnar förhandla med riksbanken på sätt § 31 riksbankslagen anger. Men härutöver kräva konstitutionella principer lika mycket, att till statsrådsprotokollet och alltså officiellt inför Kungl. Maj:t lämnas redogörelse för vad Konungens ombud företagit vid förhandlingarna. Om så hade skett förlidet år, hade aldrig någon tvekan kunnat uppstå om Kungl. Maj:ts ställning till riksbankens allmänna politik under samma år och till de frågor, vari samråd med bankofullmäktige då ägt rum. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t, utan särskild framställning från riksdagen, kommer att i förevarande avseende meddela de föreskrifter, som må anses erforderliga, även beträffande statsrådsprotokollens behöriga avfattande.»

2) av herrar *Magnusson* i Tumhult, *Gustafson* i Kasenberg, *Anderson* i Norrköping och *Björck* i Kristianstad, som anförde:

Vi kunna icke finna, att den av utskottets majoritet föreslagna ändringen av § 72 regeringsformen innebär en tillfredsställande lösning av riksbankens organisationsproblem, som det senaste årets händelser aktualiserat, men som redan tidigare varit föremål för uppmärksamhet. De i motionerna I: 288 och II: 418 föreslagna organisationsändringarna synas oss dock gå längre än vad som med hänsyn till föreliggande erfarenheter och behov kan anses vara påkallat. Den nära samverkan mellan regering och riksbanksledning, som under alla förhållanden är önskvärd och i kritiska situationer absolut nödvändig, torde kunna åstadkommas och tryggas utan grundlagsändringar, som giva Kungl. Maj:t ett väsentligt vidgat inflytande över riksbankens ledning och förvaltning.

Däremot anse vi det vara en angelägenhet av största vikt och en huvuduppgift för reformsträvandena beträffande riksbankens organisation att utseendet av förste deputeraden, riksbankens chef, överlämnas åt fullmäktige, vilka böra inom eller utom sin krets utse såväl en förste deputerad att vara chef för riksbanken som också en suppleant för honom. Båda skola, om de väljas utanför fullmäktige, vid utövandet av sin uppgift iklädas fullmäktigs rätt och ansvar.

Dessutom anse vi att de av 1917 års bankkommitté föreslagna kvalifikationsföreskrifter för fullmäktige böra införas i grundlagen såsom ett tillägg till § 71 riksdagsordningen.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

a) att riksdagen måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av § 72 regeringsformen och § 71 riksdagsordningen.

Regeringsformen.

§ 72.

Riksbanken förbliver — — — — — stiftad lag.

Riksdagen väljer för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs sex fullmäktige i riksbanken jämte tre suppleanter för dem. Konungen förordnar för en tid av tre år en fullmäktig jämte suppleant för honom. De av Konungen för fullmäktig och suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så prövar skäligt.

Fullmäktige utse inom eller utom sig en förste deputerad att vara chef för riksbanken med fullmäktigs rätt och ansvar samt en suppleant för honom att vid inträffande förfall träda i hans ställe med fullmäktigs rätt och ansvar.

Riksbanken allena — — — — — till efterrättelse.

Riksdagsordningen.

§ 71.

1. De sex fullmäktige — — — — —
— — — — — för honom återstått. Fullmäktig i riksbanken skall vara förtrogen med näringslivets förhållanden eller med ekonomiska och finansiella frågor.

2. Riksdagen skall — — — — — övriga fullmäktige.

3. Val av — — — — — kan återväljas.

4. Fullmäktige välje — — — — — utfalla lika.

b) att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till 1933 års lagtima riksdag angående de förändringar av övriga lagar och reglementen rörande riksbankens organisation, som påkallas av ovan föreslagna grundlagsändringar och dessas syftemål;

3) av herr greve *Spens*, som tillstyrkt bifall till det förslag till ändrad lydelse av § 72 regeringsformen, vilket finnes upptaget i den av herr *Magnusson* i Tumhult m. fl. avgivna reservationen;

4) av herrar *Reuterskiöld*, *Mellén*, *Valfrid Eriksson*, *Jansson* i Edsbäcken och *Persson* i Trången, vilka yrkat bifall till det förslag till ändrad lydelse av § 71 riksdagsordningen, som finnes upptaget i den av herr *Magnusson* i Tumhult m. fl. avgivna reservationen.

*Bilaga.**Till riksdagens konstitutionsutskott.*

I skrivelse den 8 innevarande mars har konstitutionsutskottet anhållit, att fullmäktige i riksbanken ville avgiva yttrande över de inom riksdagen väckta, vid skrivelsen fogade motionerna I:288 och II:418, I:292 samt I:295 och II:430 angående ändringar av för riksbanken gällande stadganden; och få fullmäktige i anledning därav anföra följande.

Motionärerna, som till stöd för sin hemställan främst åberopa de senaste månadernas erfarenheter, åsyfta i huvudsak dels att på olika sätt bereda Kungl. Maj:t större inflytande vid riksbankens förvaltning, dels ock att tillföra riksbanken ökad tillgång på ekonomisk sakkunskap.

Sedan riksbanken genom 1897 års lag erhållit monopol på sedelutgivningsrätten och därigenom förutsättningarna skapats för bankens utveckling till en centralbank, hava vid olika tillfällen förslag framkommit angående mer eller mindre omfattande förändringar av bankens organisation. Såsom i de remitterade motionerna framhållles, utgå motionärernas förslag till väsentlig del från problemställningar, vilkas diskussion redan tidigare givit upphov till ändringsförslag i olika avseenden. Det är också naturligt, att man i kritiska tider föranledes att överväga, huruvida de iråkade svårigheterna kunnat undvikas, därest utvecklingen skett under en annan organisationsform än den rådande. Den omständigheten, att de tidigare framkomna förslagen om ändringar i organisationen ej lett till någon mera betydelsefull åtgärd i sådant hänseende, torde få anses tyda på, att de föreslagna, mera genomgripande förändringarna i vissa avseenden funnits medföra olägenheter, som avhållit från deras förverkligande. Men det är givetvis möjligt, att nya erfarenheter kunna hava framhävt önskvärdheten av vissa tidigare föreslagna organisationsförändringar liksom att dessa kunna finnas vara bättre anpassade för nuvarande förhållanden än för förutvarande. I varje fall äro de problem, som av motionärerna ånyo framförts, av den stora betydelse att fullmäktige vilja tillstyrka, att desamma ånyo upptagas till en allsidig utredning. Enligt fullmäktiges mening torde emellertid utsikterna för en god lösning av de uppställda problemen bliva större, om en dylik utredning finge anstå, till dess den nuvarande exceptionella situationen förbättrats och på grund av vunna erfarenheter en bättre överblick kunnat erhållas över behovet av förändringar i riksbankens organisation.

Utan att taga definitiv ståndpunkt till de olika förslagen vilja fullmäktige här framhålla vissa allmänna synpunkter, vilka torde böra beaktas vid en eventuell utredning.

I fråga om sättet för utseende av riksbankens styrelse synes böra särskilt beaktas, att en sådan ordning införes, som är ägnad att förläna bankstyrelsen största möjliga sakkunskap och auktoritet. Varje förslag, som avser att bereda riksbankens ledning ökad tillgång på ekonomiskt erfarna personer, väl förtrogna med näringslivets förhållanden och med ekonomiska frågor i allmänhet, bör tagas under noggrann prövning. Därvid bör man dock enligt fullmäktiges mening undvika en anordning, varigenom riksbankens styrelse blir en ekonomisk intresserepresentation. Skulle styrelseledamöterna känna sig

såsom representanter för ekonomiska särintressen, komme det sannolikt att möta stora svårigheter för riksbanken såsom företrädare för det allmänna att hävda en fri och oberoende ställning. Vid en intresserepresentation torde även kunna befaras, att man finge räkna med sådana meningsskiljaktigheter inom bankens styrelse, som kunde leda till ett försvagande av dess handlingskraft och auktoritet.

En jämförelsevis lång mandattid är en viktig förutsättning för att fullmäktige skola kunna hävda denna sin obundenhet gentemot olika särintressen även som för bevarande av kontinuiteten inom fullmäktige. En förkortning av mandattiden synes därför icke lämplig, för vare sig de av Konungen förordnade eller de av riksdagen utsedda fullmäktige.

Det torde icke tillkomma fullmäktige att yttra sig om den konstitutionella fördelningen av statsmakternas inflytande över riksbanken.

Vad beträffar frågan om inrättandet av ett led mellan riksdagen och fullmäktige i form av ett bankråd, få fullmäktige åberopa de betänkligheter, som fullmäktiges majoritet år 1921 framförde i ett yttrande över en riksdagsmotion i ämnet. Däri anfördes, att skapandet av en dylik institution skulle kunna medföra, dels att fullmäktiges handlingsfrihet inskränktes, vilket särskilt under kristider kunde medföra allvarliga olägenheter, dels ock att ansvaret för riksbankens ledning, som odelat påvilade fullmäktige, komme att uppdelas mellan fullmäktige och bankrådet. En dylik uppdelning skulle kräva, att en noga bestämd gräns uppdroges mellan fullmäktiges ansvar och bankrådets ansvar, vilket skulle möta stora svårigheter.

Trots de uppenbara svårigheterna att komma till en tillfredsställande lösning vilja fullmäktige dock ej motsätta sig en utredning om inrättande av ett bankråd.

Därvid torde även böra tagas under övervägande, huruvida det icke kunde vara fördelaktigare att inrätta ett ekonomiskt råd med en mera fristående ställning, vilket skulle vara endast rådgivande och från vilket yttrande kunde infördras över aktuella ekonomiska frågor.

I motionerna I:288 och II:430 framhålles, att en revision av grundlagsstadgandena rörande riksbanken i första hand torde böra taga sikte på en utjämning av den rådande dualismen mellan regering och riksbanksledning, och i motionen II:430 hemställas om vidtagande av sådana lagstiftningsåtgärder, att garanti vinnes för nödigt samarbete emellan Kungl. Maj:t och fullmäktige, dock utan att riksbankens ställning såsom ett riksdagens verk därigenom rubbas.

I anledning härav må framhållas, att fullmäktige städe fäst den största vikt vid uppehållandet av kontakt med regeringens representanter. Detta har alldeles särskilt varit fallet sedan början av sistlidna september månad. Samarbetet med regeringen har försiggått under de former, som vid varje tillfälle ansetts mest ändamålsenliga. Såsom beröres i motionen II:430, synes dock vara lämpligt att låta en eventuell utredning omfatta frågan, huruvida bestämmelserna i 31 § riksbankslagen böra ändras i sådan riktning, att de möjliggöra samråd mellan representanter för regeringen och fullmäktige, utan att Kungl. Maj:t därför förordnar särskilt ombud.

Samarbetet med regeringen bör enligt fullmäktiges mening icke vara av den beskaffenhet, att därigenom intrång göres på fullmäktiges bestämmanderätt i fråga om de diskontopolitiska och andra medel, som böra tillgripas vid fullföljandet av riksbankens valutavårdande verksamhet. Det allmännas intresse synes bäst befrämjas därigenom, att fullmäktige i sistberörda hänseende äga full handlingsfrihet.

I detta sammanhang anse sig fullmäktige böra framhålla, att fullmäktige alltid sökt uppehålla en intim kontakt med såväl finansvärldens och närings-

livets representanter som företrädare för den nationalekonomiska vetenskapen. Överhuvud taget har riksbanken alltmera sökt förskaffa sig sakkunnig och fortlöpande information i aktuella ekonomiska spörsmål. I sådant syfte hava jämväl bankens utländska förbindelser avsevärt utvidgats.

Slutligen få fullmäktige understryka önskvärdheten av att en eventuell utredning jämväl kommer att omfatta dels möjligheten att bereda fullmäktige större handlingsfrihet i fråga om riksbankens inre organisation än vad nu gällande bestämmelser medgiva, dels ock frågan om en omläggning av riksbankens revisionsväsen.

Stockholm den 31 mars 1932.

Å fullmäktiges vägnar:

ADOLF af JOCHNICK.

Carl Törnebladh.